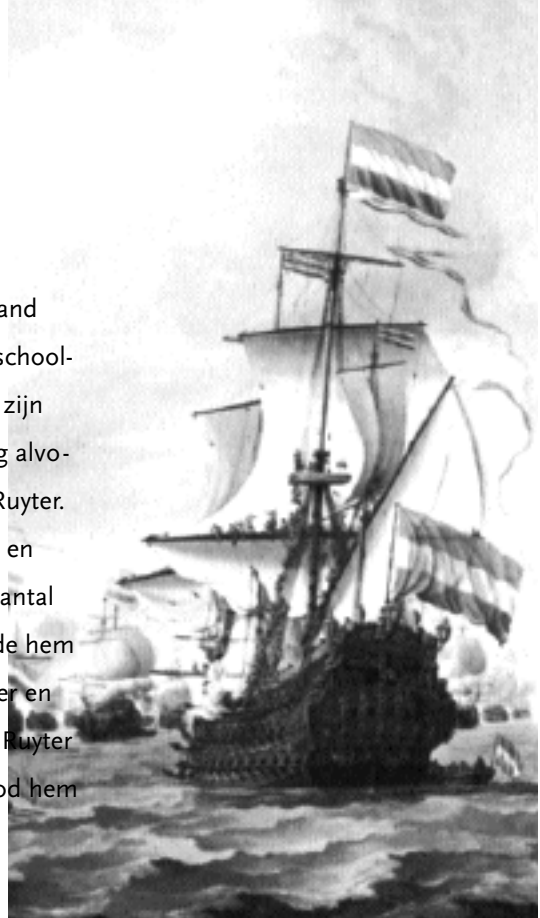

‘De *Hollandia* kwam op musketschootsafstand van de *Zeven Provinciën* ten anker. Als een schooljongen die bang is zijn slechte rapport aan zijn vader te laten zien, wachtte Tromp urenlang alvorens (...) zijn opwachting te maken bij De Ruyter. Die was furieus, verloor zijn zelfbeheersing en schold Tromp in het bijzijn van een groot aantal schepelingen voor ‘schelm’. Hij beschouwde hem als de oorzaak van de zware nederlaag. Over en weer vielen harde woorden. Daarna liet De Ruyter Tromp van zijn schip verwijderen en verbood hem ooit nog een voet aan boord van de *Zeven Provinciën* te zetten.’ (p. 262-263).

De Kabaal van Cornelis Tromp

Paul van der Velde

Het bovenstaande citaat staat in de dubbelbiografie *Schittering en schandaal. Biografie van Maerten en Cornelis Tromp* van de historicus Ronald Prud'homme van Reine. Het beschrijft een van de vele incidenten die zich tussen Cornelis en Michiel afspeelden. In het libretto *Kabaal* van Nirav Christophe, dat voornamelijk over de verhouding tussen beide zeehelden handelt, is duidelijke de echo van de ‘werkelijke’ gebeurtenis zoals beschreven door de auteur terug te vinden. De Ruyter richt zich tot Tromp: ‘U in Juni Zesenzestig / Bent u het alweer vergeten? / ‘k Heb een uitgelezen kans / door de linies te breken / Plotseling hoor ik een schot / U, omsingeld, bent de reden / Daar gaat mijn kans: / Tromp alleen en afgesneden.’

Christophe weet in zijn libretto het verhaal over de botsing van karakter tussen Tromp en De Ruyter duidelijk neer te zetten. De andere hoofdrolspeler in het stuk is prins-stadhouder Willem III. *Kabaal* kan gesitueerd worden tussen 1672 en niet lang voor de dood van De Ruyter in Syracuse in 1676. Aan enige stereo-

typering ontsnapt Christophe niet. De Ruyter een zoon uit de heffe des volks bereikt op eigen kracht een van de hoogste posities die in de zeventiende eeuw in de Republiek der Verenigde Nederlanden te vergeven waren: die van luitenant-admiraal-generaal van de vloot. De Ruyter was recht door zee en een republikein die pal achter de raadspensionaris Johan de Witt stond.

Tromp was vrijwel in alles het tegenovergestelde: zoon van ‘Bestevaer’ Maerten Tromp en behorend tot de fine fleur van de Nederlandse regentenstand. *Kabaal* in de titel van het libretto slaat dan ook niet op kabaal als in gerucht, maar op kabaal als in coterie en wel de orangistische kabaal van Tromp. Die bestond uit onder andere de notoire oplichter J. Kievit en familieleden van Tromp. Dit kabaal zat samen met Willem III - zoals Ronald nu onomstotelijk heeft bewezen - achter de moord op de gebroeders De Witt. Daarnaast was Tromp een bedrieger, een drinkebroer en een ongelukkige opschepper. In het libretto wordt die tegenstel-

ling ten volle uitgebuit, maar ik vraag me wel af of de historische kennis over de zeventiende eeuw die Christophe bij het publiek vooronderstelt niet al te optimistisch ingeschat is. Nu gaat het bij gezongen stukken, zoals opera's meer om het gevoel dan om de inhoud van de tekst. Toch raad ik alle toeschouwers van *Kabaal* aan het boek van Prud'homme van Reine ter verheldering te lezen!

Zeeheldenbiograaf

Volgens sommigen is de biografie in Nederland populairder dan ooit tevoren. Dat er sprake is van een Nederlandse biografische traditie wil ik echter ten stelligste ontkennen. Slechts van een kleine categorie mensen zijn in Nederland meerdere biografieën geschreven. Meestal zijn dat hagiografische werken waarin de auteur nauwelijks op een kritische uitspraak over de gebiografeerde is te betrappen. Het zijn dan ook geen biografen maar verheerlijkers van hooggeplaatste of tot de volksverbeelding sprekende personen.

Ook Maerten en Cornelis Tromp behoren tot de categorie volkshelden die meermalen zijn bezongen. De auteur schreef eerder een biografie van Michiel de Ruyter en hij kan dus zo zachtjes aan als dé Nederlandse zeeheldenbiograaf van het moment worden gezien, te meer omdat hij er nog een van Piet Heyn voor ons in petto heeft. Dan is het, zoals hij zelf in een interview opmerkt, wel welletjes. Hoeveel biografieën kan een mens schrijven en zelf ook nog leven?

De titel *Schittering en schandaal* is de vlag die de lading van het boek dekt. De schittering slaat op de brave 'Bestevaer' Maerten en schandaal op de doortrapte Cornelis. Aan een hoge mate van stereotypering ontsnapt ook de auteur niet waardoor de helden *flat charactes* blijven. Ondanks de verbazingwekkende hoeveelheid nieuw bronnenmateriaal die de auteur heeft opgedoken, verandert er weinig aan het reeds eeuwen overleverde beeld van de Trompen. Wel weet de auteur bij vlagen de aandacht van de lezer gaande te houden. Toch heeft deze dubbelbiografie geen spanningsboog, terwijl er toch voldoende ingrediënten aanwezig zijn voor een door en door spannend verhaal dat zich afspeelt tegen de achtergrond van de Gouden Eeuw.

Een biograaf moet keuzes durven maken en Prud'homme van Reine loopt daar dikwijls voor weg. Een voorbeeld daarvan is dat hij alle zeeslagen waarin de Trompen betrokken waren uit den treure de revue

Maerten (links) en Cornelis Tromp. Uit besproken boek.

te laat passeren. Zelfs voor iemand die niet geheel afkerig is van een portie maritiem geweld, wordt dat zelfs op den duur een marteling en bovendien zijn die zeeslagen al uitgebreid door andere historici beschreven. Zo zou een biografie over een voorzitter van het Rode Kruis weinig winnen bij een samenvatting van de notulen van elke vergadering die hij voorgezeten heeft en een opsomming van alle leden die erbij aanwezig waren.

Tot slot een opmerking over de schrik van elke auteur die zijn boek na verschijning voor het eerst openslaat en daar de spreekwoordelijke koeien van fouten ontwaart. Ik heb er twee voor Ronald gevonden: '(p. 236) de rijke volksplanting Nieuw-Nederland in Noord-Afrika (= Noord-Amerika)' en (p. 244) De Engelsen lieten daarmee een grote kans op de vernietiging van de Engelse (=Nederlandse) vloot liggen.' (p. 244). Zo perfide is het Albion nu ook weer niet! Voor het overige staan er in het boek geen noemenswaardige vergissingen. Vanwege de enorme hoeveelheid gebeurtenissen zou een zakenregister en een chronologisch levensoverzicht van beide helden gediensig zijn geweest. Voor het overige doet de typografie en vormgeving van de Open Domeinreeks, waarin het boek uitgegeven is, behoorlijk gedateerd aan.

Het wachten is op een nieuwe lichting biografen, die de biografisch maritieme traditie - want daar kunnen we nu zo langzaam aan van gaan spreken - willen voortzetten en die ons wellicht gans andere beelden zullen voorschotelen. Tot zolang blijven Prud'homme van Reines zeeheldenbiografieën in ieder geval de aangewezen, soms rauwe, kost. ○

Ronald Prud'homme van Reine, *Schittering en schandaal*. Biografie van Maerten en Cornelis Tromp, Amsterdam / Antwerpen: Uitgeverij De Arbeiderspers 2001. ISBN 90 295 3572 5, 456 pp, f 65,-. Open Domein nr. 40.